

Piotr Czeczot

Uniwersytet w Białymstoku

piotr.czeczot@o2.pl

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0137-8526>

Druga poprawka do konstytucji USA. Próba wykładni

Eighteenth-Century Constitution Today – on the Difficulties in Interpretation
of the Second Amendment to the American Constitution. Legal Provision Analysis

Abstract: If we were to list a few of the most controversial fragments of the United States Constitution, the Second Amendment would surely be one of them. In spite of the fact, that the Second Amendment is rather short, it abounds in phrases that are not necessarily understandable to modern-day readers. Terms such as *militia*, *bear arms* or *security of a free state* are literally easy to understand, yet all of them refer to some abstract ideas the meaning of which is not as clear today as it was two centuries ago. In order to explain the difficulties and variations in meaning of the Second Amendment, the author of this paper came to the conclusion that it was reasonable to attempt to properly interpret its content. After portraying the two renderings of the Second Amendment – the “individual right” model (also known as the standard model) and the “states’ right” model (otherwise known as the collective right model), the author performs a linguistic interpretation of the provision while also referring to its historical, systemic and functional aspects. Also, the paper summarises the views of supporters of both the individual right model and the collective right model. Finally, conclusions are drawn and the author attempts to answer the question of what constitutes the cause of the differences in interpretation discussed.

Keywords: American Constitution, gun law, Second Amendment, individual right model, collective right model, linguistic interpretation.

Słowa kluczowe: konstytucja amerykańska, prawo do broni, druga poprawka, model prawa indywidualnego, model prawa kolektywnego, wykładnia językowa

1. Wprowadzenie

A well regulated Militia, being necessary to the security of a free State, the right of the people to keep and bear Arms shall not be infringed¹.

1 Tekst za: www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm (03.10.2018).

Jeśli mielibyśmy wymienić kilka najbardziej kontrowersyjnych fragmentów konstytucji amerykańskiej, jednym z nich niewątpliwie byłby ten zacytowany powyżej. Druga poprawka (*second amendment*) jest przepisem, który wzbudza najwięcej wątpliwości natury prawnej, społecznej, nieustannie będąc punktem wyjścia dla badań kryminologicznych, a który na forum wywoływany jest po każdym większym incydencie z wykorzystaniem broni palnej, jak chociażby po strzelaninach takich jak te w Las Vegas² czy na Florydzie³. Każde z tych wydarzeń wywołuje w Ameryce wzmożone zainteresowanie tematyką dostępu do broni. Pojawiają się przeróżne pytania, płynące nie tylko od rodzin ofiar, ale także ze strony wielu organizacji pozarządowych żywo zainteresowanych zjawiskiem powszechnego dostępu do broni palnej. Elementem, który stanowi niejako centrum każdej z takich debat, jest właśnie wskazany powyżej przepis Konstytucji USA, gwarantujący Amerykanom dostęp do broni palnej. Debaty te są o tyle burzliwe, że prawdziwego znaczenia drugiej poprawki Amerykanie dociekają do dziś. Przepis ten bowiem, pomimo swojej zwięzłości, okazuje się obfitować w sformułowania niekoniecznie zrozumiałe dla współczesnego odbiorcy. Określenia takie jak *militia*, *bear arms* albo *security of a free state*, choć zrozumiałe literalnie dla osób posługujących się językiem angielskim, stanowią w dużej mierze odwołania do abstrakcyjnych idei, których znaczenie zrozumiałe było dwieście lat temu, dziś natomiast nastrocza interpretatorom prawa wielu trudności. W celu wyjaśnienia tych zawiłości i rozbieżności autor uznał za zasadne podjęcie próby wykładni jej treści.

W literaturze polskiej pojawiały się na przestrzeni lat różne tłumaczenia omawianego przepisu. Niektóre były bardzo dosłowne, tak jak: „Dobrze zorganizowana milicja jest niezbędna dla bezpieczeństwa wolnego państwa, prawo obywateli do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone”⁴. Inne zawierały w swoim tłumaczeniu pewne wskazówki znaczeniowe, tak jak np. ta autorstwa P. Laidlera: „Ponieważ dobrze zorganizowana milicja jest potrzebna z uwagi na bezpieczeństwo wolnego państwa, dlatego nie wolno ograniczać prawa ludności do posiadania i noszenia broni”⁵, albo autorstwa A. Pułły: „Nie wolno ograniczać praw ludu do posiadania i noszenia broni, gdyż bezpieczeństwo wolnego stanu wymaga do-

2 A. Kozińska, Strzelanina w Las Vegas. Sprawca nie żyje, co najmniej 58 ofiar i około 400 rannych, 2 października 2017 r., wiadomosci.wp.pl, wiadomosci.wp.pl/strzelanina-w-las-vegas-sprawca-nie-zyje-co-najmniej-58-ofiar-i-okolo-400-rannych-6172365042210433a (24.02.2018).

3 Strzelanina w liceum na Florydzie. Nastolatek zabił 17 osób, 15 lutego 2018., TVN24.pl, www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/usa-strzelanina-w-szkole-na-florydzie,815173.html, (24.02.2018).

4 P. Wiśniewski, Druga Poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych (Second Amendment) – fundamentalne prawo konstytucyjne, czy niebezpieczny anachronizm. Wykładnia postanowień konstytucyjnych., (w:) W. Kwiatkowska-Wójcikewicz, L. Stępka (red.), Broń, problematyka prawna i kryminalistyczna, Toruń 2013, s. 169.

5 P. Laidler, Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki. Przewodnik., Łódź 2007, s. 117.

brze wyszkolonej milicji”⁶. Jak widać na przykładach, użycie spójników może znacząco wpłynąć na składnię, tworząc z tłumaczonego przepisu albo zdanie złożone współrzędnie (przykład pierwszy), zdanie złożone współrzędnie wynikowo (przykład drugi) albo zdanie złożone podrzędne przyczynowo (przykład trzeci). Nie ulega wątpliwości, że w każdym przypadku oprócz różnicy w składni mamy także do czynienia w różnicach w znaczeniu tłumaczonego przepisu. Z tego też względu tłumaczenia mogą posłużyć jedynie do wstępnego badania podjętego tematu. Sama analiza musi być przeprowadzona na tekście oryginalnym, aby oprzeć się na jedynym aspekcie drugiej poprawki, co do której wszyscy są zgodni – na jej tekście.

Ważkość zagadnień związanych z problematyką wykładni prawa dostrzegają wielu polskich teoretyków prawa⁷. M. Zieliński zauważył, że wiedza o sposobie dekodowania norm prawnych jest nieodzownym elementem w procesie stosowania prawa, a poza tym ma znaczącą wartość także dla samej nauki o prawie⁸. Co istotne, reguły wykładni prawa, takie jak m.in. prymat wykładni językowej, są w dużej mierze uniwersalne, tj. mają zastosowanie zarówno na gruncie *civil law*, jak też *common law*.

W cytowanej literaturze, traktującej o drugiej poprawce do amerykańskiej konstytucji, spotkamy się zasadniczo z dwoma modelami jej interpretacji. Nie wszyscy zwolennicy danej szkoły mają oczywiście jednolite poglądy, natomiast występuje w doktrynie widoczny podział na zwolenników tzw. modelu prawa indywidualnego (*individual right model*), zwanego też standardowym (*standard model*), oraz modelu praw stanowych (*states' right model*), zwanego również kolektywnym (*collective right model*). Pierwszy opiera się na dwóch źródłach – na tekście drugiej poprawki oraz na jego historycznych wzorcach – a jego zwolennicy starają się wykazać, że druga poprawka stanowi o indywidualnym prawie obywatela do posiadania i noszenia broni. Model kolektywny z kolei opiera się na założeniu, że prawo opisane w drugiej poprawce nie jest prawem indywidualnym przynależnym obywatelowi, ale prawem poszczególnych stanów do posiadania jednostek milicji⁹. Konsekwencją tego założenia jest odmawianie obywatelom prawa do posiadania broni, jeśli nie są oni związani ze służbą w milicji.

W celu ułatwienia analizy drugiej poprawki jej tekst podzielono na pięć podrozdziałów. W każdym z nich dany fragment zostanie poddany analizie treściowej – przede wszystkim językowej, ale także analizie o pewnych aspektach historycznych, systemowych i funkcjonalnych. Przytoczone zostaną poglądy zarówno zwolenników

6 A. Pułło, *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*, Warszawa 2002, s. 55.

7 Tak na przykład: E. Łętowska, *Kilka uwag o praktyce wykładni*, „Kwartalnik prawa prywatnego”, rok XI: 2002, z. I, s. 30; L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010, s. 72-74; L. Morawski, *Podstawy filozofii prawa*, Toruń 2014, s. 260-263.

8 M. Zieliński, *Wyznaczniki reguł wykładni prawa*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1998, rok LX, zeszyt 3/4, s. 1.

9 G.H. Reynolds, *A Critical Guide To The Second Amendment*, 62 Tenn. L. Rev. 461-511, 1995, www.ssrn.com/abstract=960788, s. 488-489 (03.10.2018).

modelu indywidualnego, jak też modelu kolektywnego, na koniec natomiast wyciągnięte zostaną wnioski i podjęta zostanie próba odpowiedzi na pytanie, co stanowi źródło omawianych rozbieżności.

2. Wykładnia treści drugiej poprawki

2.1. *A well regulated militia...*

Amerykanie są w stanie odpowiedzieć, czym była milicja dwa wieki temu, w czasach Rewolucji Amerykańskiej – czym jest jednak milicja dzisiaj? Co znaczy, że jest dobrze uregulowana – czy oznacza to dobre wyszkolenie, czy może podleganie ściśle określonym regulacjom? Zgodnie z modelem standardowym milicję rozumie się jako ogół uzbrojonego społeczeństwa. Ma to poparcie zarówno we wczesnych tekstach amerykańskich twórców ustroju, takich jak George Mason, jak również w amerykańskich aktach prawnych poprzedzających Kartę Praw. Często przytaczanym cytatem G. Masona jest jego słynne pytanie i odpowiedź – „Kto tworzy milicję? Składa się ona z całego ludu”. Ponadto, w Konstytucji Stanu Virginia z 1776 roku możemy przeczytać, że „dobrze uregulowana milicja skomponowana jest z grupy ludzi”¹⁰. Uzasadnione było to chociażby faktem, że w ówczesnych realiach nie funkcjonowała policja w dzisiejszym tego słowa rozumieniu. To uzbrojeni obywatele byli gwarantem przestrzegania prawa. Ponadto w literaturze sprzyjającej modelowi standardowemu podnosi się, że posiadanie broni przez milicję – czyli całe społeczeństwo do służby w niej zobligowane – było nie tyle prawem, co obowiązkiem. Dopiero później obowiązek ten przekształcił się w uprawnienie¹¹. Ponadto warto zaznaczyć, że obowiązek posiadania broni w czasach narodzin Stanów Zjednoczonych dotyczył nie tylko milicji, ale również tych, którzy z tej służby byli wyłączeni, a więc na przykład marynarzy, czy osób w podeszłym wieku – one również miały obowiązek posiadania broni w swoim domu. Idea milicji zawierała w sobie również regularne ćwiczenia – dorośli mężczyźni musieli szkolić się w obsłudze broni¹². Przymiotnik *well regulated* odnosi się zatem nie do regulacji i przepisów, jakim milicja miałaby podlegać, ale właśnie do owego dobrego wyszkolenia i dobrego wyposażenia¹³.

Z drugiej strony pojawiają się głosy zwolenników modelu kolektywnego. Przykładowo, podnoszą oni, że Ojcowie Założyciele rozumieli milicję nie jako grupę uzbrojonych obywateli, ale jako narzędzie w rękach poszczególnych stanów. Milicja w tym sensie miała być niejako przeciwwagą dla armii zawodowej – miała bowiem cieszyć się zaufaniem społeczeństwa, które do służby w milicji było przywiązane. Nie stanowi to jednak, zdaniem zwolenników modelu kolektywnego, argumentu za

10 *Ibidem*, s. 473.

11 *Ibidem*, s. 474.

12 D.B. Kates, *Handgun Prohibition and the Original Meaning of the Second Amendment*, “Michigan Law Review” 1983, vol. 82, nr 204, s. 215-216, www.ssrn.com/abstract=2953447 (03.10.2018).

13 G.H. Reynolds, *A Critical Guide...*, s. 474.

dostępem mas społeczeństwa do broni w celu stawiania oporu rządzącym¹⁴. Zwolennicy modelu praw stanowych podnoszą także, że choć w ostatnich latach XVIII wieku milicja jako siła mająca stawić opór m.in. tyranii rządowej miała sens, to dziś żyjemy w zupełnie innych czasach. Armia zawodowa stoi na tak wysokim poziomie technologicznym, że absurdem byłoby przeciwstawienie jej ogółu uzbrojonego społeczeństwa.

Krytycy modelu standardowego podnoszą ponadto, że milicja nie może być rozumiana jako ogół społeczeństwa, bowiem w artykule pierwszym Konstytucji słowo milicja pada w zupełnie innym kontekście. Tak zwane *Militia clauses*, tj. klauzule 15 i 16 paragrafu ósmego wspomnianego artykułu, przyznają Kongresowi prawo zwoływania milicji w celu egzekwowania praw, tłumienia rebelii i odpierania inwazji z zewnątrz, a także do organizowania i szkolenia milicji¹⁵. D.A. Henigan wskazywał, że z klauzul tych wprost wynika, że milicja rozumiana była przez ustawodawcę jako narzędzie w rękach władzy. Jako ciało zależne od Kongresu nie mogła więc stanowić oporu wobec tejże władzy¹⁶. Ten argument jest jednak wątpliwy z tego względu, że uprawnienie władz centralnych, opisane w artykule pierwszym amerykańskiej konstytucji, polega tu przede wszystkim na pełnieniu nadzoru nad formowaniem milicji, jak również delegowaniem kadry oficerskiej – nie zaprzecza to niezależności milicji, chociażby ze względu na fakt, że broń posiadana przez jej członków była bronią prywatną każdego obywatela i bronią tą obywatel mógł dysponować bez nadzoru państwowego.

Jednym z popularnych argumentów reprezentantów modelu kolektywnego jest również powoływanie się na pogląd, iż dziś funkcję milicji przejęła Gwardia Narodowa, a zatem druga poprawka ma zastosowanie tylko do tego ugrupowania militarnego. Gwardia Narodowa Stanów Zjednoczonych (*US National Guard*) stanowi formację militarną o charakterze milicyjnym – dziś rozumie się to jako formę pomocniczą dla wojsk zawodowych. Gwardziści, którymi są wyłącznie ochotnicy, podlegają władzom stanowym, lecz prawnie usankcjonowane jest użycie Gwardii również przez władze federalne. Zwolennicy modelu kolektywnego podnoszą często, że Gwardia Narodowa to bezpośredni spadkobierca milicyjnej tradycji, która była powszechna w Stanach Zjednoczonych jeszcze w XIX wieku.

Jak wskazują jednak zwolennicy koncepcji indywidualnej, Ojcowie Założyciele nie rozróżniali milicji od ogółu społeczeństwa¹⁷. D. Kopel, powołując się na wypowiedzi amerykańskich autorów z końca XVIII wieku, dowodzi, że milicja była zawsze

14 D.A. Henigan, *Arms, Anarchy and the Second Amendment*, "26 Val. U.L. Rev." 1991, nr 107, s. 121 www.scholar.valpo.edu/vulr/vol26/iss1/14 (03.10.2018).

15 Art. I Konstytucji USA, tekst za: www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm (03.10.2018).

16 D.A. Henigan, *Arms...*, *op. cit.*, s. 115.

17 W.V. Alstyne, *The Second Amendment and the Personal Right to Arms*, "43 Duke Law Journal" 1994, nr 43, s. 1241-1242, www.scholarship.law.duke.edu/dlj/vol43/iss6/5 (03.10.2018).

rozumiana jako zbiór uzbrojonych obywateli. Ponadto wskazuje, że prywatna broń każdego z obywateli traktowana była jako broń milicji, która w rozumieniu ustawodawcy, korzystając z tej prywatnej broni, miała zapewnić bezpieczeństwo tak sobie, osobom z najbliższego otoczenia, jak również organizmowi państwowemu. Co więcej, jeśli byśmy przyjrzyeli się dokładniej historycznym tekstom prawnym z końca XVIII wieku, można dostrzec, że pojęcie *militia* było zawsze używane w odniesieniu do pewnej zbiorowości, a w sytuacji, gdy chciano odnieść się do milicji jako jednostki paramilitarnej, stosowano zawsze termin *select militia*, do którego zresztą Amerykanie odnosili się raczej negatywnie. Ten negatywny stosunek wynikał z historycznych zaślności, bowiem wiek wcześniej król Karol II Stuart używał tego typu jednostek milicyjnych do tłumienia obywateli pozostających wobec niego w opozycji¹⁸. W związku z powyższym wątpliwe wydaje się, aby Ojcowie Założyciele, odnosząc się do milicji, mieli na myśli konkretne jednostki paramilitarne – stąd też argument, że dzisiejszą milicją jest Gwardia Narodowa wydaje się chybiony, tym bardziej że Gwardia Narodowa w dzisiejszym kształcie przypomina bardziej armię stałą lub właśnie organizację typu *select militia*, a właśnie wobec takich formacji milicja opisana w drugiej poprawce miała stanowić przeciwwagę¹⁹. Rozumienie terminu *militia*, przedstawiane przez zwolenników modelu indywidualnego, zostało ostatecznie przyjęte przez Sąd Najwyższy USA²⁰.

2.2. ...being necessary to the security of a free state...

Druga poprawka zdaniem W.V. Alstynego stanowi o obywatelskim prawie do posiadania i noszenia broni jako gwarancji innej wartości – bezpieczeństwa państwa. Owo bezpieczeństwo jest zapewnione przez milicję, a więc przez zbiorowość uzbrojonych obywateli, lub patrząc z innej perspektywy, przez twór, który jest oddzielony i niezależny politycznie od armii zawodowej²¹. Armia stała jak najbardziej jest w tym znaczeniu gwarantem bezpieczeństwa państwowego, lecz bezpieczeństwo to nie polega tylko na niej – w kryzysowych sytuacjach odnajduje ono bowiem źródło w ogóle uzbrojonego społeczeństwa.

Zwolennicy modelu kolektywnego próbują wykazywać różne aspekty wpływu posiadania broni na bezpieczeństwo, są to mniej lub bardziej trafne argumenty, jednak odnoszące się raczej do czasów współczesnych. L. Rosenthal wskazuje, że dostęp do broni niekoniecznie wiąże się ze wzrostem bezpieczeństwa, co udowadnia, przytaczając badania naukowe, stwierdzające, że członkowie organizacji przestępczych, mimo iż nierzadko mają łatwiejszy dostęp do broni, giną znacznie częściej niż obywa-

18 D.B. Kates, *Handgun Prohibition...*, przypis 52.

19 G.H. Reynolds, *A Critical Guide...*, s. 475-478.

20 *District of Columbia v. Heller*, 554 U.S. 570 (2008).

21 W.V. Alstynego, *The Second ...*, *op. cit.*, s. 1243.

tele tej broni nieposiadający²². Autor ów zdaje się jednak nie dostrzegać faktu, iż wysoka śmiertelność członków organizacji przestępczych niekoniecznie musi się wiązać z ułatwionym dostępem do broni. O wiele bardziej prawdopodobną przyczyną wysokiego ryzyka ich „pracy” jest charakter działalności przestępczej jako takiej – wzajemne eliminowanie się rywalizujących gangów jest rzeczą naturalną w środowiskach przestępczych, nie występuje jednak masowo wśród praworządnych obywateli.

D.A. Henigan z kolei rozumie zwrot *security of a free state* jako odnoszący się do bezpieczeństwa władzy, a zatem rządu – np. rządu stanowego. Stara się on wykazać hipokryzję zwolenników koncepcji indywidualnej, wskazując, że zgodnie z ich teorią z jednej strony milicja służy zabezpieczeniu się przed tyranią, a więc wyraża się przez to nieufność ustawodawcy do władzy zwierzchniej, a z drugiej strony, bezpieczeństwo owej władzy wynosi się do poziomu wartości chronionej konstytucyjnie. Zdaniem tego autora paradoksem byłoby uznanie prawa do posiadania i noszenia broni jako prawa indywidualnego, bowiem – jak wskazuje termin *security of a free state* – prawo do broni ma służyć bezpieczeństwu władz stanowych²³. Nie sposób jest zgodzić się jednak z taką argumentacją, bowiem – jak słusznie wynika z cytowanej już wcześniej publikacji W.V. Alstynę – rozumowanie przedstawione powyżej jest skutkiem wyłącznie błędnego czytania tekstu drugiej poprawki. Mowa tam wszak o bezpieczeństwie wolnego państwa (*security of a free state*), a nie o bezpieczeństwie stanu (*security of the State*). Oznacza to w istocie, że *free state* odnosi się nie do konkretnego rządu stanowego, lecz do idei wolnego państwa. Jak wskazuje autor publikacji, istnieje wiele konstytucji, które kładą nacisk właśnie na sformułowania typu *the State*, jednak nie sposób doszukać się w nich regulacji takich jak gwarancja dostępu do broni – z tego tylko względu, że gwarancja taka mogłaby zagrozić bezpieczeństwu władzy²⁴. Konstytucja amerykańska nie należy do tego rodzaju aktów prawnych, gdyż główną ideą, która przyświecała jej twórcom, była idea wolności.

2.3. ...*the right of the people*...

Niniejszy fragment drugiej poprawki stanowi jeden z największych dowodów na prawdziwość koncepcji prawa indywidualnego. *Right of the people*, a więc prawo ludu, rozumieć należy bowiem nie inaczej niż właśnie jako prawo obywateli.

Za chybione należy uznać argumenty kolektywistów, jakoby zwrot *the people* dotyczył w tym wypadku wyłącznie konkretnych jednostek – np. członków milicji. Zwrot ten używany był bowiem w konstytucji amerykańskiej w wielu innych miejscach – zawsze natomiast pojawiał się w kontekście prawa indywidualnego przynależnego obywatelom. Tak jest na przykład w pierwszej poprawce, która przyznaje

22 L. Rostenthal, J.L. Malcolm, Second Amendment Plumbing after McDonald: Exploring the Contradiction in the Second Amendment, “Legal Studies Research Paper Series” nr 10-33, s. 447-448, www.works.bepress.com/lawrence_rostenthal/16/ (03.10.2018).

23 D.A. Henigan, *Arms...*, *op. cit.*, s. 113-114.

24 W.V. Alstynę, *The Second...*, *op. cit.*, s. 1244.

społeczeństwu wolność religijną, wolność prasy, wolność słowa, wolność zgromadzeń i stowarzyszeń. Kolejno poprawka czwarta wprowadza ograniczenia dotyczące przeszukania obywatela oraz zajęcia jego mienia, a poprawki dziewiąta i dziesiąta, dotyczące praw niewymienionych oraz klauzuli domniemania kompetencji stanów, również używają sformułowania *people*. Wszystkie te przepisy mieszczące się w Kartie Praw, a więc uchwalone w tym samym czasie co druga poprawka, posługują się tym samym pojęciem, i każda z nich, oprócz drugiej, zawsze interpretowana była jako odnosząca się do indywidualnych praw obywatelskich. Trudno bowiem byłoby zakładać, że wolność słowa czy religii, zgodnie z treścią poprawki pierwszej, miałyby przysługiwać wyłącznie poszczególnym grupom społecznym. Nakaz interpretowania tych samych słów, w ten sam sposób, a więc zakaz wykładni homonimicznej wymaga od interpretatorów, aby przyjąć, podobnie jak w innych wymienionych przepisach stanowiących część tego samego aktu prawnego, że druga poprawka odnosi się właśnie do prawa indywidualnego, przysługującego każdemu obywatelowi.

Nie można również zgodzić się z powyższym poglądem kolektywistów z tego względu, że ustawodawca w Konstytucji na określenie władz stanowych lub federalnych używał innego nazewnictwa. Przykładowo, dla oznaczenia stanów ustawodawca posługiwał się zawsze wyrażeniem *the State* lub *the States*, zaś na określenie władzy federalnej, jak na przykład w poprawce dziewiątej, wyrażeniem *United States*.

2.4. ...to keep and bear arms...

Zwolennicy modelu kolektywnego podnoszą zgodnie, że sformułowanie *bear arms* używane było zawsze tylko w kontekście militarnym. P.J. Charles wskazuje, że sformułowanie to nie występowało nigdy w prawie regulującym kwestie samoobrony czy łowiectwa. Nie było również, zdaniem tego autora, żadnych obowiązujących aktów prawnych, które wskazywałyby na „cywilne” użycie sformułowania *bear arms*. Ponadto określenie *keep arms* wcale nie musiało wskazywać na własność lub posiadanie broni – było to bowiem, zdaniem kolektywistów, określenie na przetrzymywanie lub zajmowanie się przez obywatela bronią wojсковą²⁵.

Zauważyć jednak należy, że broń w powyższym rozumieniu, a więc będąca własnością państwa, określana jest w doktrynie jako *public arms*²⁶. Broń publiczna to taka, która pozostawała własnością państwa, a wydawana była w ściśle określonych celach – np. na potrzeby milicji. Broń taka, jako własność publiczna, mogła być w bliżej nieokreślonym czasie odebrana – inaczej jednak było z bronią prywatną,

25 P.J. Charles, 'Arms for Their Defence?': An Historical, Legal, and Textual Analysis of the English Right to Have Arms and Whether the Second Amendment should Be Incorporated in McDonald v. City of Chicago, "Cleveland State Law Review" 2009, vol. 57, nr 3, s. 449-450, www.ssrn.com/abstract=1550768 (03.10.2018).

26 Tak na przykład: S.P. Halbrook, D.B. Kopel, Tench Coxe and the Right to Keep and Bear Arms, 1787-1823, "William & Mary Bill of Rights" 1999, vol. 7, nr 2, s. 380-381, www.ssrn.com/abstract=1272675 (03.10.2018).

która stanowiła zawsze większą część całego wyposażenia obywateli amerykańskich. Tench Coxe, polityk filadelfijski z czasów wczesnej Republiki Amerykańskiej, w latach 1803-1812 pełnił funkcję dostawcy zaopatrzenia publicznego (*purveyor of public supplies*) i sam miał do czynienia z dystrybucją takich zasobów jak broń palna. Urząd ten wiązał się z zarządzaniem zasobami i dystrybucją również broni, zarówno na potrzeby armii zawodowej, jak też milicji – sens tej instytucji uwidocznił się szczególnie w czasach stałego zagrożenia agresją z zewnątrz, która – jak wiadomo – nastąpiła w 1812 roku, gdy wybuchł konflikt między Stanami Zjednoczonymi a Wielką Brytanią²⁷. Sam Coxe wyjaśniał jednak, że druga poprawka chroni nie prawo do posiadania broni publicznej, a prawo do posiadania broni prywatnej. O ile więc doposażanie milicji w muszkiety było czymś, co mogło pozytywnie wpłynąć na efektywność jednostek milicji, to zdecydowanie nie wpływało pozytywnie na realizację prawa do posiadania broni prywatnej przez obywateli²⁸. Dla ówczesnych polityków jasne było owo rozróżnienie na broń prywatną i publiczną. Tej pierwszej przysługiwała konstytucyjna ochrona, zarówno w celach obrony osobistej, jak też w celach łowieckich – co wpływało pozytywnie na umiejętność posługiwania się bronią. W końcu broń prywatna stanowiła trzon wyposażenia milicji w rozumieniu wskazanym powyżej i to ten właśnie rodzaj broni cieszył się ochroną na mocy drugiej poprawki. Nie stało to jednak w sprzeczności z rozsądnym doposażaniem milicji w broń przez instytucje państwowe – okazywało się to konieczne w czasach realnego zagrożenia zewnętrznego²⁹.

Zwolennicy modelu standardowego nie zaprzeczają bynajmniej, że u schyłku XVIII wieku sformułowanie *bear arms* mogło mieć konotacje militarne. C.E. Cramer oraz J.E. Olson udowadniają jednak, że mimo to w powszechnym użytku *bear arms* oznaczało również noszenie broni przez cywilów. Ponadto, w aktach konstytucyjnych stanów Massachusetts i Tennessee sformułowanie *bear arms* poprzedza dopowiedzenie *for the common defence*, tj. noszenie broni dla celów wspólnej obronności. Ustawodawcy, jak widać, uznali, że samo stwierdzenie *bear arms* jest niewystarczające na określenie przenoszenia broni do celów społeczno-militarnych. Wiele z konstytucji stanowych, jak również znaczna część orzeczeń sądowych z okresu pierwszych lat amerykańskiej państwowości, posługuje się omawianym terminem na określenie zwykłego przenoszenia, nieograniczonego konkretnym celem. Także w XIX i XX wieku *bear arms* używane było nawet przez sędziów Sądu Najwyższego jako synonim słowa *carry*, oznaczającego po prostu noszenie³⁰. *Bear arms* znaczy za-

27 *Ibidem*, s. 375.

28 *Ibidem*, s. 381.

29 *Ibidem*, s. 398-399.

30 C.E. Cramer, J.E. Olson, What Did "Bear Arms" Mean in the Second Amendment?, "Georgetown Journal of Law & Public Policy" 2008, vol. 6, nr 2, s. 19-20, www.ssrn.com/abstract=1086176 (03.10.2018).

tem nic innego jak noszenie broni, nieograniczone związkiem z żadnego typu formacją militarną³¹.

2.5. ...*shall not be infringed*

Ostatni fragment drugiej poprawki stanowi pierwszy i jedyny nakaz w niej wyrażony. *Shall not be infringed* znaczy tyle co „nie może być naruszone”. St. G. Tucker, amerykański prawnik i konstytucjonalista działający na przełomie XVIII i XIX wieku, był zdania, że Ojcowie Założyciele, posługując się bardzo mocnym stwierdzeniem *shall not be infringed*, chcieli zapobiec wprowadzaniu praw, które utrudniałyby poszczególnym grupom społecznym dostęp do broni, a tym samym wykluczyłyby ich prawo do stawiania oporu tyranii rządowej³².

Choć wydawać by się mogło, że jest to w pełni zrozumiałe sformułowanie, pojawiają się jednak pytania, o zakres tego zakazu, a więc czy aby na pewno zawsze i wszędzie nie można owego prawa naruszać. Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych w sposób klarowny zakończył ten spór, wskazując, że prawo opisane w drugiej poprawce nie jest prawem absolutnym. Istnieją bowiem takie sytuacje, w których nie można mówić o obywatelskim prawie do posiadania i noszenia broni. W istocie, zdaniem Sądu³³ dopuszczalne są ograniczenia typu podmiotowego – odmawiające dostępu do broni skazanym – albo typu terytorialnego – zakazy posiadania broni w poszczególnych miejscach. Warto jednak zastanowić się dokładniej nad sposobem interpretacji tego zakazu w kontekście wszystkich poprzednich podrozdziałów. Czy rozumieć go należy po prostu jako zakaz naruszania prawa do posiadania i noszenia broni? A co z pierwszą częścią drugiej poprawki, która wspomina o dobrze uregulowanej milicji i tym, jak jest istotna dla bezpieczeństwa państwa? Innymi słowy, jaki jest związek pierwszej części drugiej poprawki, zwanej *prefatory clause*, mówiącej o milicji, do jej właściwego trzonu, tj. zakazu naruszania prawa do posiadania i noszenia broni, czyli fragmentu znanego jako *operative clause*? Zwolennicy kolektywnej teorii skłonni byli od zawsze podkreślać znaczenie i istotę pierwszej części drugiej poprawki. Zabieg ten miał na celu udowodnienie, że zakaz sformułowany w końcowej części przepisu zależny jest niejako od jego początkowego fragmentu, a więc prawo do posiadania i noszenia broni wiąże się ściśle ze służbą w milicji, która jest niezbędna dla bezpieczeństwa państwa. Ich zdaniem główną ideą milicji, której powierzono broń, a która podlegała stanom, było stawianie oporu władzy federalnej. Zwolennicy teorii prawa indywidualnego postępowali zupełnie odwrotnie – podkreślali rolę zakazu naruszania prawa do posiadania i noszenia broni, umniejszając tym

31 E.T. Stowell, Top Gun: The Second Amendment, Self-Defense, and Private Property Exclusion, “Regent University Law 522 Review”, vol. 26, s. 521, 525, www.regent.edu/acad/schlaw/student_life/studentorgs/lawreview/docs/issues/v26n2/14_Stowell_vol_26_2.pdf (03.10.2018).

32 P.J. Charles, Arms..., *op. cit.*, s. 421.

33 *District of Columbia v. Heller*, 554 U.S. 570 (2008).

samym znaczenie początkowego fragmentu drugiej poprawki, sprowadzając go tym samym do uwypuklenia celu wprowadzenia tej normy³⁴.

3. Wnioski końcowe

Powyższe przykłady przeróżnych interpretacji treści drugiej poprawki oraz ich ilość świadczą niewątpliwie o wyjątkowym charakterze komentowanego przepisu. Niewiele tak zwięzłych i konkretnych w swej wymowie przepisów budzi tak wiele wątpliwości. Można bowiem powołać przykłady takie jak poprawka dziewiąta, mówiąca o tzw. prawach niewymienionych – ona również od lat budzi mnóstwo zastrzeżeń, lecz z zupełnie innych powodów. Podczas gdy druga poprawka wskazuje *explicite*, jakie prawo nie powinno być naruszane, poprawka dziewiąta czyni z Karty Praw katalog otwarty, wprowadzając zasadę, że prawa w niej niewymienione również mogą podlegać ochronie konstytucyjnej. Nie dziwi więc, że tak sformułowany przepis może stwarzać problemy natury praktycznej – od lat bowiem próbuje się zdefiniować, które z praw mieszczą się w tym katalogu, a które nie. Szczególnie w ciągu ostatnich stu lat zrewolucjonizowane zostało rozumienie dziewiątej poprawki, czego dowodem jest uznanie przez Sąd Najwyższy ochrony takich praw jak np. prawo do aborcji³⁵ czy prawo do angażowania się w związku homoseksualne³⁶, a nawet prawo do zawierania małżeństw jedнопłciowych³⁷.

Przyczyna tak powszechnego niezrozumienia drugiej poprawki jest zupełnie odmienna, nie wynika bowiem z samej treści przepisu, a – jak się wydaje – ze specyfiki regulacji. Wiele środowisk, szczególnie lewicowych, nie godzi się na tak szerokie i brzemiennie w skutkach wolności obywatelskie, jak powszechny dostęp do broni. Z tego też powodu debata o drugiej poprawce jest pod dużym wpływem środowisk, które nie kryją swoich preferencji politycznych, nie kryją też swoich celów, z których najważniejszym jest ograniczenie dostępu do broni w Stanach Zjednoczonych. Środowiska prawicowe, związane z organizacjami takimi jak NRA (*National Rifle Association*), nie pozostają jednak bezczynne i również aktywnie włączają się merytorycznie i finansowo w debatę o zasadności powszechnego dostępu do broni. Pomijając jednak kwestie preferencji politycznych, trzeba pamiętać o samej treści drugiej poprawki. Jej dokładna interpretacja w oparciu o tekst, jak również w oparciu o pozostałe przepisy Karty Praw, wspomagana także wykładnią historyczną i poglądami Ojców Założycieli, które dały ideologiczną podbudowę dla amerykańskiej konstytucji, prowadzi nas do wniosku, że prawo do posiadania i noszenia broni w kształcie,

34 R.T. Diamond, R.J. Cottrol, *The Fifth Auxiliary Right* (book review), "The Yale Law Journal" 1995, vol. 104, s. 995, 1000 i n., www.digitalcommons.law.lsu.edu/faculty_scholarship/270 (03.10.2018).

35 *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113 (1973), *Planned Parenthood v. Casey*, 505 U.S. 833 (1992).

36 *Lawrence v. Texas*, 539 U.S. 558 (2003).

37 *Obergefell v. Hodges*, 576 U.S. 14-556 (2015).

jaki jest mu nadany przez komentowany przepis, to prawo indywidualnie przysługujące każdemu obywatelowi. Do początku XXI wieku był to jednak tylko pogląd, który zdominował i przekonał znaczną część amerykańskiej doktryny. Jego weryfikacja stała się możliwa dzięki roli, jaką w Stanach Zjednoczonych pełni najwyższy organ sądowniczy, tj. Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych. To właśnie ten sąd na początku XXI wieku wydał szereg istotnych orzeczeń, które nadały rangę obowiązującego prawa wielu poglądom prezentowanym przez zwolenników modelu standardowego.

Na podstawie przeprowadzonej w niniejszej pracy analizy należy dojść do podobnych wniosków co większość sędziów Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych. Argumenty prezentowane przez zwolenników modelu kolektywnego, choć rozbudowane i starannie przygotowane, nie są w stanie oprzeć się faktom. Tezy takie jak ta, iż prawo do broni w Stanach Zjednoczonych miałoby być ograniczone wyłącznie do służby w milicji, próba zmarginalizowania sformułowania *bear arms* poprzez odnośzenie go wyłącznie do przenoszenia broni wojskowej czy też pogląd, że milicją w XXI wieku jest Gwardia Narodowa, są po prostu chybione. Zabiegi stosowane w dyskursie naukowym przez zwolenników modelu kolektywnego w tym wypadku wydają się przypominać zabieg językowej manipulacji, albowiem poprzez wykorzystanie naturalnego procesu ewolucji języka i zmiany zakresu znaczeniowego pewnych wyrażen oraz dość literalne i wybiórcze czytanie tekstu prawnego sprzed ponad dwustu lat wysuwa się wnioski, które w sposób jednoznaczny ograniczają niekoniecznie popularne w obecnych czasach, a jednak ugruntowane w amerykańskiej tradycji prawo do posiadania i noszenia broni. Spór o znaczenie drugiej poprawki, opisany w niniejszej pracy, nosi zatem wszelkie znamiona sporu politycznego, w którym wykładnia prawa stanowi jedynie narzędzie do realizacji wyznaczonych celów. Autor jest przekonany, iż nawet będąc pozbawioną pierwszego członu, tj. fragmentu o milicji, mającego rzekomo ograniczać prawo do posiadania i noszenia broni, druga poprawka i tak byłaby poddana bardzo skrupulatnej i krytycznej analizie przez środowiska, które przepis ten uważają za niewygodny. Na koniec należy podkreślić, iż przy wszystkich zaistniałych niejasnościach znaczeniowych druga poprawka, gwarantując prawo do posiadania i noszenia broni, pozostaje przepisem wyjątkowym i niespotykanym w praktycznie żadnej innej konstytucji na świecie, a pogląd, iż chroni ona indywidualne prawo każdego obywatela USA, od ogłoszenia wyroku Sądu Najwyższego zapadłego w sprawie *McDonald v. City of Chicago* w 2010 roku nosi rangę obowiązującego prawa.

BIBLIOGRAFIA

- Alstyne W.V., The Second Amendment and the Personal Right to Arms, "Duke Law Journal" 1994, vol. 43.
- Charles P.J., 'Arms for Their Defence?': An Historical, Legal, and Textual Analysis of the English Right to Have Arms and Whether the Second Amendment should Be Incorporated in McDonald v. City of Chicago, "Cleveland State Law Review" 2009, vol. 57, nr 3.
- Cramer C.E., Olson J.E., What Did "Bear Arms" Mean in the Second Amendment?, "Georgetown Journal of Law & Public Policy", 2008, vol. 6, nr 2.
- Diamond R.T., Cottrol R.J., The Fifth Auxiliary Right (book review), "The Yale Law Journal" 1995, vol. 104.
- Halbrook S.P., Kopel D.B., Tench Coxe and the Right to Keep and Bear Arms, 1787-1823, "William & Mary Bill of Rights" 1999, vol. 7, nr 2.
- Henigan D.A., Arms, Anarchy and the Second Amendment, "26 Val. U.L. Rev." 1991, nr 107.
- Kates D.B., Handgun Prohibition and the Original Meaning of the Second Amendment, "Michigan Law Review" 1983, vol. 82, nr 204.
- Kozińska A., Strzelanina w Las Vegas. Sprawca nie żyje, co najmniej 58 ofiar i około 400 rannych, 2 października 2017 r., wiadomości.wp.pl, www.wiadomosci.wp.pl/strzelanina-w-las-vegas-sprawca-nie-zyje-co-najmniej-58-ofiar-i-okolo-400-rannych-6172365042210433a.
- Laidler P., Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki. Przewodnik, Łódź 2007.
- Morawski L., Podstawy filozofii prawa, Toruń 2014.
- Morawski L., Zasady wykładni prawa, Toruń 2010.
- Puńko A., Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki, Warszawa 2002.
- Reynolds G.H., A Critical Guide To The Second Amendment, "62 Tennessee Law Review" 1995.
- Rostenthal L., Malcolm J.L., Second Amendment Plumbing after McDonald: Exploring the Contradiction in the Second Amendment, "Legal Studies Research Paper Series", nr 10-33.
- Stowell E.T., Top Gun: The Second Amendment, Self-Defense, and Private Property Exclusion, "Regent University Law 522 Review", vol. 26.
- Strzelanina w liceum na Florydzie. Nastolatek zabił 17 osób, 15 lutego 2018., TVN24.pl, www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/usa-strzelanina-w-szkole-na-florydzie,815173.html.
- Wiśniewski P., Druga Poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych (Second Amendment) – fundamentalne prawo konstytucyjne, czy niebezpieczny anachronizm. Wykładnia postanowień konstytucyjnych, (w:) Broń, problematyka prawna i kryminalistyczna, Toruń 2013.
- Zieliński M., Wyznaczniki reguł wykładni prawa, „Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny” 1998, rok LX, z. 3/4.